

ZBORNIK RADOVA PROCEEDINGS

15. SKUP O PRIRODNOM PLINU, TOPLINI I VODI
15th NATURAL GAS, HEAT AND WATER CONFERENCE

8. MEĐUNARODNI SKUP O PRIRODNOM PLINU, TOPLINI I VODI
8th INTERNATIONAL NATURAL GAS, HEAT AND WATER CONFERENCE

HEP-Group
HEP-Plin Ltd.
HR-31000 Osijek, Cara Hadrijana 7

J. J. Strossmayer University of Osijek
Mechanical Engineering Faculty in Slavonski Brod
HR-35000 Slavonski Brod, Trg I. B. Mažuranić 2

University of Pécs
Faculty of Engineering and Information Technology
H-7624 Pécs, Boszorkány u. 2

Suorganizatori
Co-organizers

Uz potporu
Supported by
Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske
Ministry of Science and Education of the Republic of Croatia

Osijek, 27.- 29.09.2017.

PLIN 2017

ZBRONIK RADOVA 8. MEĐUNARODNOG SKUPA O PRIRODNOM PLINU, TOPLINI I VODI

PROCEEDINGS OF 8th INTERNATIONAL NATURAL GAS, HEAT AND WATER CONFERENCE

Izdavač / Publisher: Strojarski fakultet u Slavonskom Brodu

Email: plin@sfsb.hr

URL: <http://konferencija-plin.sfsb.hr>

All papers are reviewed.

The authors are only responsible for the contents and accuracy of all published material. The Editors do not accept any liability for the contents and accuracy of articles, or responsibility for any mistakes (editorial or typographical), nor for any consequences that may arise from them.

Urednici / Editors:

Pero RAOS, glavni urednik
Tomislav GALETA
Dražan KOZAK
Marija RAOS
Josip STOJŠIĆ
Zlatko TONKOVIĆ

PLIN 2017 Organizacijski odbor / PLIN 2017 Organization committee:

Marija RAOS, Hrvatska, predsjednica organizacijskog odbora
Tomislav GALETA, Hrvatska
Miroslav DUSPARA, Hrvatska
Josip CUMIN, Hrvatska
Renata ĐEKIĆ, Hrvatska
Nada FLANJAK, Hrvatska
Ismeta HASANBEGOVIĆ, BiH
Miroslav MAZUREK, Hrvatska
Ana RADONIĆ, Hrvatska
Pero RAOS, Hrvatska
Josip STOJŠIĆ, Hrvatska
Zlatko TONKOVIĆ, Hrvatska

Sponzori / Sponsors

PLIN 2017 Počasni odbor / PLIN 2017 Honor committee:

Ivan SAMARDŽIĆ, predsjednik, Hrvatska
Bálint BACHMANN, Mađarska
Zvonko ERCEGOVAC, Hrvatska
Perica JUKIĆ, Hrvatska
Tomislav JUREKOVIĆ, Hrvatska
Damir PEĆUŠAK, Hrvatska
Božo UDOVIČIĆ, Hrvatska

PLIN 2017 Znanstveni odbor / PLIN 2017 Scientific committee:

Dražan KOZAK, predsjednik, Hrvatska
Antun STOIĆ zamjenik pred., Hrvatska
Darko BAJIĆ, Crna Gora
Eraldo BANOVAČ, Hrvatska
Károly BELINA, Mađarska
Ivan BOŠNJAK, Hrvatska
Aida BUČO-SMAJIĆ, BiH
Zlatan ČAR, Hrvatska
Robert ČEP, Češka
Majda ČOHODAR, BiH
Ejub DŽAFEROVIĆ, BiH
Tomislav GALETA, Hrvatska
Antun GALOVIĆ, Hrvatska
Hrvoje GLAVAŠ, Hrvatska
Nenad GUBELJAK, Slovenija
Sergej HLOCH, Slovačka
Nedim HODŽIĆ, BiH
Željko IVANDIĆ, Hrvatska
Željka JURKOVIĆ, Hrvatska
Ivica KLADARIĆ, Hrvatska
Milan KLJAJIN, Hrvatska
Janez KOPAČ, Slovenija
Grzegors KROLCZYK, Poljska
Stanislaw LEGUTKO, Poljska
Leon MAGLIĆ, Hrvatska
Damir MILJAČKI, Hrvatska
Ferenc ORBÁN, Mađarska
Branimir PAVKOVIĆ, Hrvatska
Denis PELIN, Hrvatska
Miroslav PLANČAK, Srbija
Dalibor PUDIĆ, Hrvatska
Marijan RAJSMAN, Hrvatska
Marko RAKIN, Srbija
Miomir RAOS, Srbija
Pero RAOS, Hrvatska
Alessandro RUGGIERO, Italija
Aleksandar SEDMAK, Srbija
Marinko STOJKOV, Hrvatska
Josip STOJŠIĆ, Hrvatska
Igor SUTLOVIĆ, Hrvatska

Tomislav ŠARIĆ, Hrvatska
Mladen ŠERCER, Hrvatska
Damir ŠLJIVAC, Hrvatska
Vedran ŠPEHAR, Hrvatska
Zlatko TONKOVIĆ, Hrvatska
Zdravko VIRAG, Hrvatska
Nikola VIŠTICA, Hrvatska
Jurica VRDOLJAK, Hrvatska
Marija ŽIVIĆ, Hrvatska

Sadržaj / Contents

POZVANA PREDAVANJA / INVITED LECTURES

UTJECAJ ZASJENJENJA NA FOTONAPONSKE SUSTAVE	1
D. Topić, G. Knežević, D. Šljivac, M. Žnidarec	

ANALIZA SLOŽENIH TEHNIČKIH GVIK SUSTAVA KORIŠTENJEM DINAMIČKOG MODELIRANJA	12
B. Delač, B. Pavković, K. Lenić	

PRIMJENA INFRACRVE NE TERMOGRAFIJE U TEHNIČKIM SUSTAVIMA	33
H. Glavaš, T. Barić, M. Stojkov	

PLIN I PLINSKA TEHNIKA / GAS AND GAS TECHNIQUE

PROCJENA RIZIKA PRILIKOM OŠTEĆENJA PLINOVODA UZROKOVANIH ELEMENTARNIM NEPOGODAMA.....	51
M. Rašić, T. Šolić, D. Marić, M. Duspara, S. Aračić, I. Samardžić	

DALJINSKO OČITANJE POTROŠNJE PLINA, UREĐAJI I PRINCIPI RADA	61
K. Pavelić, D. Hećimović, K. Stakor	

PODACI O SUNČEVOM ZRAČENJU I MODELI PREDVIĐANJA SUNČEVOG ZRAČENJA KAO FAKTOR UŠTEDE PRIRODNOG PLINA.....	67
K. Hornung, M. Stojkov, M. Hornung	

MODELIRANJE POTROŠNJE PRIRODNOG PLINA JAVNIH ZGRADA INTELIGENTNOM PODATKOVNOM ANALITIKOM.....	76
M. Zekić-Sušac	

RAZVOJ PLINOFIKACIJE NA DISTRIBUTIVNOM PODRUČJU TVRTKE „PLIN PROJEKT“ D.O.O. - NOVA GRADIŠKA	86
M. Ivanović, L. Liović	

PRIKAZ ISTRAŽIVANJA RAZVOJA SIMULACIJSKOG MODELA LANCA OPSKRBE PRIRODNIM PLINOM	97
J. Mesarić, D. Dujak, Z. Tonković	

ELEKTROFUZIJSKO SPAJANJE CIJEVI ZA TRANSPORT PLINA IZRAĐENIH OD POLIMERNIH MATERIJALA.....	110
V. Starčević, I. Baričić, A. Rebronja, I. Samardžić	

BELOW-GRADE NATURAL GAS DISTRIBUTION STATION DESIGN FOR AN URBAN LOCATION.....	120

N. Bosković, A. Loge, R. Gomez, J. MacLennan, R. Dawes

TEHNOLOŠKI POSTUPCI IZRADE SPOJEVA VODOOPSKRBNOG SUSTAVA.....	133

F. Dako, A. Stoić, I. Samardžić, J. Zima, M. Duspara, D. Marić, V. Starčević, I. Putnik

ENERGETIKA / energetics

UČINKOVITA UPORABA ENERGIJE	139

S. Franjić

TERMODINAMIČKA ANALIZA RADA UGRAĐENIH PLINSKIH KONDENZACIJSKIH KOTLOVA.....	146

M. Živić, A. Galović, A. Barac, R. Končić

ENERGETSKA OBNOVA OBITELJSKIH KUĆA NA PODRUČJU OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE.....	156

D. Hećimović, D. Vidaković, K. Pavelić

INDIKATORI KVARA U DISTRIBUTIVNOJ MREŽI.....	166

M. Nađ, S. Kaluđer, K. Fekete

PRIMJENA RAČUNALNOG PROGRAMA THORIUM A+ ZA IZRAČUN UŠTEDE ZAMJENE STANDARDNOG KOTLA S KONDENZACIJSKIM I UGRADNJOM TERMOREGULACIJSKIH VENTILA NA OGRJEVNA TIJELA.....	174

M. Rašić, D. I. Rendulić, H. Glavaš, D. Vidaković

SIMULACIJA UTJECAJA ZASJENJENJA NA PROIZVODNJU ELEKTRIČNE ENERGIJE FOTONAPONSKE ELEKTRANE.....	184

I. Radmanović, G. Knežević, D. Topić, K. Fekete

HEATING PERFORMANCES ANALYSIS A GHP WORKING WITH DIFFERENT HYDROCARBONS AND HEAT TRANSFER IN A BOREHOLE HEAT EXCHANGER.....	194

R. Bedoić, V. Filipan

BIOPLINSKE ELEKTRANE U SLAVONIJI I BARANJI	204

M. Ivanović, H. Glavaš, M. Vukobratović

UTJECAJ ATMOSFERSKOG PRAŽNJENJA NA ELEKTRONIKU PLINSKIH BOJLERA	216

B. Perković, T. Barić, H. Glavaš

ENERGIJA IZ MULJA.....	226

T. Grizelj, E. Kamenjašević

ZAKONSKA I TEHNIČKA REGULATIVA U KORIŠTENJU OBNOVLJIVIH IZVORA ENERGIJE 230

E. Kamenjašević, T. Grizelj

KREMATORIJ – ENERGIJSKA EFIKASNOST I OBNOVLJIVI IZVOR ENERGIJE U ZAŠTITI PRIRODE I OKOLIŠA 238

E. Kamenjašević, T. Grizelj

VODENI MULJ ALTERNATIVNI IZVOR ENERGIJE 242

T. Grizelj, E. Kamenjašević

VODA / WATER

DISTRIBUTIVNA MREŽA VOĐENA POMOĆU SCADE 247

F. Galović, S. Kaluđer, K. Fekete

PARAMETRI MODELIRANJA OBORINSKOG OTJECANJA SA ZELENIH URBANIH POVRŠINA.....257

D. Obradović

O RAZVOJU TEHNIČKIH SUSTAVA NA PRIMJERU VODNE REGULACIJE POBOSUĆA.....267

S. Maričić

VODA NAKON PRANJA VUNE – OTPAD I SIROVINA.....281

A. Tarbuk, B. Vojnović, A. Sutlović

OPTIMIZACIJA VODOOPSKRBE VIŠIH ZONA 288

Em.Trožić, E. Smajić, En.Trožić

MOGUĆNOSTI KORIŠTENJA OBNOVLJIVIH IZVORA U VODOVODNIM SUSTAVIMA...294

E. Smajić, Em.Trožić, En.Trožić

EFEKTI USPOSTAVE DALJINSKOG NADZORA U VODOVODNOM SUSTAVU 302

En.Trožić, B. Jakovac, Em.Trožić, E. Smajić

ISKUSTVA U ODRŽAVANJU VODOOPSKRBNOG SUSTAVA GRADA OSIJEKA 311

F. Dako, P. Raos, A. Stoić, T. Šarić, G. Šimunović, I. Samardžić, J. Zima

PROIZVODNE TEHNOLOGIJE / PRODUCTION TECHNOLOGIES

RAZVOJNE FAZE I KLJUČNE KARAKTERISTIKE DBAAS CLOUD SERVISA BAZIRANOG NA KONSOLIDIRANOM INFORMACIONOM MODELU KOMPANIJA ENERGETSKOG SEKTORA 319

J. Dizdarević

OPTIMUM DESIGN OF FIXED STORAGE TANK ROOF	329
F. Orban, G.C. Nagy	
UNAPRJEĐENJE IZVOĐENJA GRAĐEVINSKIH RADOVA PRIMJENOM LEAN METODOLOGIJE	335
D. Vidaković, Z. Lacković, M. Radman-Funarić	
RECIKLIRANJE ŽARULJA	347
Z. Mrčela, G. Rozing, T. Malijurek	
NUMERIČKA ANALIZA UDARA ZRAČNOG VALA NA PLINSKU BOCU	353
I. Grgić, D. Šotola, Ž. Ivandić	
SILA DUBOKOG VUČENJA	363
B. Grizelj, D. Grizelj, V. Jurić Šolto	
REVIEW OF MODELLING METHODS AND COMPUTER MODELS IMPLEMENTED IN RECENT NOWADAYS CAD SYSTEMS	373
M. Karakašić, H. Glavaš, M. Kljajin	
MENADŽMENT CJEVOVODNIH MREŽA	382
M. Šavar, S. Krizmanić, I. Jovan	
ANALIZA RECIKLIČNOSTI ELEKTRIČNIH KUĆANSKIH APARATA	392
I. Lovrić, G. Rozing, A. Katić	
PRIMJENA INFRACRVENE TERMOGRAFIJE U ZGRADARSTVU	401
H. Krstić, M. Teni, Ž. Koški	

Primjena računalnog programa Thorium A+ za izračun uštede zamjene standardnog kotla s kondenzacijskim i ugradnjom termoregulacijskih ventila na ogrjevna tijela ***Use of Thorium A+ computer program for calculation of energy savings in case of replacing standard natural gas boiler with more efficient condensing boiler and installation of thermoregulation valves***

M. Rašić^{1,*}, D. I. Rendulić¹, H. Glavaš², D. Vidaković³

¹Thorium Software d.o.o., Hrvatska

²Fakultet elektrotehnike, računarstva i informacijskih tehnologija Osijek, Hrvatska

³Građevinski fakultet Osijek, Hrvatska

*Autor za korespondenciju. E-mail: rasic.marko@gmail.com

Sažetak

Svaka energetska obnova zgrade iziskuje provedbu energetskog pregleda i prijedlog troškovno optimalnih mjera energetske učinkovitosti. Učinkovita vanjska ovojnica za posljedicu povlači rekonstrukciju sustava grijanja. Cilj rada je iskazati uštede prilikom zamjene standardnog kotla s kondenzacijskim s ugradnjom termoregulacijskih ventila na ogrjevna tijela unutar tipskog objekta u kontinentalnom djelu zemlje. Izračun je proveden uvažavajući norme te koristeći računalni program za energetske certificiranje i fiziku zgrada Thorium A+.

Abstract

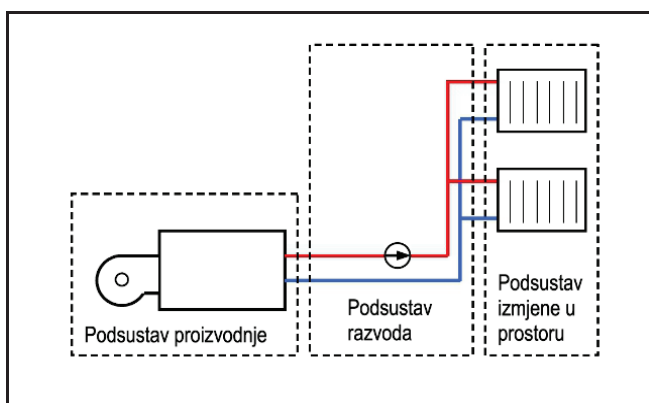
Reconstruction of buildings on energy efficiency standards requires energy audit in order to propose cost-optimal energy efficiency measures. Making more effective external envelope of building consequently draws the reconstruction of the heating system. Paper analyses energy savings in case of replacing standard boiler with condensing one, and mounting of thermoregulation valves on heating units, inside of typical object in continental area. The calculation was carried out in accordance with the standards and using Thorium A+ computer program for energy performance certification and building physics.

Ključne riječi: energetska učinkovitost, termo-tehnički sustav, kotlovi, kondenzacijska tehnika, Thorium A+

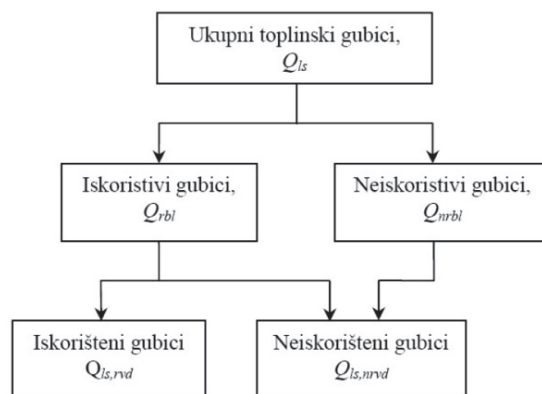
1. Uvod

Energetskoj obnovi obavezno prethodi proces energetskog pregleda i određivanja energetskog razreda (od A+ za one s najboljim energetskim svojstvima do G za najslabije,

tj. energetske najnepovoljniji razred [3]). Prilikom analize energetske svojstava zgrade bitno je predložiti troškovno optimalne mjere energetske obnove koje je moguće provesti na zgradi i preporuku korištenja zgrade ukoliko se mjere ne mogu iskazati ili se mjere ne mogu realizirati. Također prilikom rekonstrukcije dijelova objekta ili sustava koji predstavljaju sastavni dio građevine potrebno je u glavnim projektima iskazati uštedu u energiji i razinu investicije. Cilj rada je analizirati mjeru modernizacije termo-tehničkog sustava objekta na razini stana u višestambenoj zgradi. Većina stambenog fonda koristi standardne plinske kotlove za grijanje i pripremu tople vode (PTV-a) u kombinaciji s ogrjevnim tijelima bez termoregulacijskih ventila. U radu provodimo analizu zamjene postojećeg kotla kondenzacijskim i zamjenu postojećih ventila na ogrjevnim tijelima termoregulacijskim. Elementi termotehničkog sustava dijele se u tri podsustava: proizvodnja, razvod i predaja. Za svaki podsustav računa se individualni stupanj učinkovitosti. Slika 1. prikazuje osnovnu shemu sustava grijanja prostora.

Slika 1. Osnovna shema sustava grijanja [1]

Slika 2. Podjela toplinskih gubitaka [1]

Algoritam za određivanje energijskih zahtjeva i učinkovitosti termotehničkih sustava u zgradama temelji se na normama na koje upućuje Pravilnik o energetskom certificiranju zgrada (NN 48/14). Algoritam započinje s izračunom toplinske energije na izlazu iz sustava predaje toplinske energije u prostor i završava izračunom toplinske energije na ulazu u sustav proizvodnje toplinske energije, [1]. Na slici 2 prikazana je podjela toplinskih gubitaka prema HRN EN 15316-1 i HRN EN 15306.

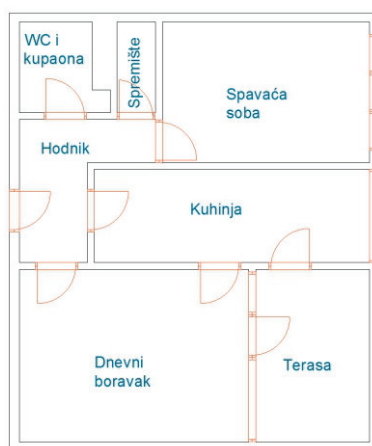
Ukupni toplinski gubici (indeks ls - eng. loss) dijele se na (slika 2):

- iskoristive gubitke (indeks rbl - eng. recoverable) – to su oni toplinski gubici dijelova sustava (kotlova, spremnika, cjevovoda, regulacije i dr.) koji se mogu vratiti u grijani prostor tijekom sezone grijanja i smanjiti toplinsku energiju $Q_{em,out}$ koju je ogrjevnim tijelima potrebno predati u grijani prostor
- neiskoristive gubitke (indeks nrbl – engl non-recoverable) – to su oni toplinski gubici koji se ne mogu iskoristiti za grijanje prostora, a predstavljaju razliku ukupnih i iskoristivih toplinskih gubitaka

- c) iskorištene gubitke (index $I_{s,rvd}$ - engl. losses, recovered) - predstavljaju stvarno iskorišteni dio iskoristivih gubitaka za smanjenje $Q_{em,out}$
- d) neiskorištene gubitke (index $I_{s,nrvd}$ - engl. losses, non-recovered) - predstavljaju u konačnici neiskorišteni dio ukupnih gubitaka koji se nije iskoristio za smanjenje $Q_{em,out}$, i računaju se kao razlika ukupnih i iskorištenih gubitaka (prema (2) iz HRN EN15306) [1]

2. Osnovne informacije o stanu u kojem se nalazi termotehnički sustav

Objekt na kojem provodi analiza zamjene plinskog kotla je stan u više stambenoj zgradi izgrađenoj 80-tih godina na lokaciji Zagreb Maksimir. Vanjski zidovi su armirano betonski (koef. prolaska topline $U=3,2$ W/K), a stolarija drvena IZO ($U=2,9$ W/K). Stan je okružen grijanim prostorima sa svih strana osim vanjskog zida i otvora prema istoku te zida prema negrijanom stubištu. Tlocrt stana vidljiv je na slici 3.

Slika 3. Tlocrt stana

Zgrade iz perioda od 1970. do 1987. god. karakterizira gradnja prema prvim propisima u SFRJ o toplinskoj zaštiti zgrada, samo s vrlo slabom toplinskom izolacijom (2 - 4 cm heraklita, drvolita, okipora ili sl.) i sa zidovima koji su armiranobetonski (debljine 16 - 18 cm) ili od opeke ili opekarskih blokova (19 cm) [4]. U tablici 1.1. prikazani su osnovni parametri zgrade.

Tablica 1. Osnovni podaci analiziranog objekta

Oplošje grijanog dijela zgrade A [m ²]	29,29
Oplošje vanjske ovojnice bez otvora [m ²]	2,49
Oplošje podova [m ²]	0,00
Oplošje zidova prema negrijanim prostorijama [m ²]	3,50
Oplošje otvora [m ²]	26,80
Obujam grijanog dijela zgrade V_e [m ³]	181,30
Faktor oblika zgrade f_0 [m ⁻¹]	0,16
Ploština korisne površine zgrade A_k [m ²]	58,30

Sukladno energetske svojstvima za referentnu klimatsku postaju stan je svrstan u energetske razred C ($Q'_{Hnd} > 50 < 100$ kWh) s vrijednošću $Q'_{Hnd} = 57,70$ kWh/m². Uštedu se računaju uvažavajući stvarne klimatskih uvjeta tj. klimatske postaje Zagreb Maksimir. Q'_{Hnd} za stvarne podatke iznosi 4.362,65 kWh, a Q'_{Hnd} 74,83 kWh/m². U tablic 2 vidljivi su rezultati referentnog stanja za izračun isporučene E_{del} i primarne energije E_{prim} .

Tablica 2. Rezultati proračuna prema podacima stvarne klimatske postaje

Oplošje grijanog dijela zgrade A (m ²)	29,29
Obujam grijanog dijela zgrade V _e (m ³)	181,30
Faktor oblika zgrade f ₀ (m ⁻¹)	0,16
Ploština korisne površine A _k (m ²)	58,30
Godišnja potrebna toplina za grijanje Q _{H,nd} (kWh/a)	4362,65
Godišnja potrebna toplina za grijanje po jedinici ploštine korisne površine (za stambene zgrade) Q _{H,nd} (kWh/m ² a)	74,83 (max=51,31)
Koeficijent transmisijskog toplinskog gubitka po jedinici oplošja grijanog dijela zgrade H' _{tr,adj} (W/m ² K)	2,96 (max=1,05)
Koeficijent transmisijskog toplinskog gubitka H _{tr,adj} (W/K)	86,72
Ukupni godišnji gubici topline Q _i (MJ)	39847,45
Godišnji iskoristivi unutarnji dobici topline Q _i (MJ)	9192,74
Godišnji iskoristivi solarni dobici topline Q _s (MJ)	33907,36
Ukupni godišnji iskoristivi dobici topline Q _g (MJ)	43100,11

3. Postojeći sustav grijanja

Sustav grijanja sastoji se od kombi-bojlera (kotla) proizvođača Vaillant, nazivne snage 18 kW, koji podmiruje potrebe za grijanje i pripremu PTV-a. U stanu se nalaze četiri ogrjevna tijela ukupne nazivne snage 7,78 kW, bez ugrađenih termoregulacijskih ventila. Prijedlog mjere energetske učinkovitosti (EnU) sastoji se od zamjene postojećeg kotla s nisko temperaturnim kombiniranim kondenzacijskim kotlom istog proizvođača i iste nazivne snage. Proračun postojećeg sustava grijanja provodi se sukladno HRN EN 15316-2-1:2008 Sustavi grijanja u zgradama - Metoda proračuna energijskih zahtjeva i učinkovitosti sustava – Dio 2-1: Sustavi za grijanje prostora zračenjem topline. Proračun se vrši za sezonu grijanja. Toplinska energija koju je potrebno dovesti podsustavu predaje toplinske energije u grijani prostor definirana je izrazom (1).

$$Q_{em,in} = Q_{em,out} - Q_{em,aux,rvd} + Q_{em,ls} \quad (1)$$

gdje su:

- $Q_{em,out}$ – toplinska energija na izlazu iz podsustava predaje (kWh)
- $Q_{em,aux,rvd}$ – vraćena pomoćna energija (kWh)
- $Q_{em,ls}$ – toplinski gubici podsustava predaje (kWh).

Instalirana snaga ogrjevnih tijela iznosi 7,78 kW, ogrjevna tijela nemaju ugrađene termoregulacijske ventile. Potreba za energijom $Q_{em,in}$ iznosi 4814.94 kWh, a učinkovitost

sustava je $\eta = 0,81$. Rezultati proračuna podsustava predaje vidljivi su u tablici 3. Nakon ugradnje termoregulacijskih ventila i zamjene kotla za sustav predaje potrebna je energija $Q_{em,in} = 4587,30$ kWh, a učinkovitost sustava poprima iznos $\eta = 0,92$. Rezultati proračuna prikazani su tablicom 4.

Tablica 3. Izračun toplinske energije na izlazu iz sustava predaje – postojeće stanje

$Q_{em, out}$ (kWh)	3886,51
$Q_{em, aux, rbl}$ (kWh)	0,34
$Q_{em, aux, rvd}$ (kWh)	0,00
$W_{em, aux}$ (kWh)	0,34
$Q_{em, ls}$ (kWh)	928,43
$Q_{em, in}$ (kWh)	4814,94
η [-]	0,81

Tablica 4. Izračun toplinske energije na izlazu iz sustava predaje – novo stanje

$Q_{em, out}$ (kWh)	4231,74
$Q_{em, aux, rbl}$ (kWh)	0,34
$Q_{em, aux, rvd}$ (kWh)	0,00
$W_{em, aux}$ (kWh)	0,34
$Q_{em, ls}$ (kWh)	355,57
$Q_{em, in}$ (kWh)	4587,30
η [-]	0,92

Iz tablice 3 i 4 možemo uočiti da je potreba za toplinskom energijom koju je potrebno dovesti podsustavu predaje smanjena za 227,64 kWh. Prilikom izračuna gubitaka u podsustavu razvoda korištena je metoda aproksimacije duljine cjevovoda prema HRN EN 15316-2-3:2008 Sustavi grijanja u zgradama dio 2-3: Razvodi sustava grijanja prostora. Sustav razvoda je dvocijevni i sve dionice cjevovoda prolaze kroz grijani prostor. Temperatura ogrjevnog medija je 70/45 °C, a regulacija temperature vrši se pomoću termostata smještenog u referentnu prostoriju. Novo stanje ima pretpostavljenu temperaturu ogrjevnog medija 40/30 °C, ugrađene termoregulacijske ventile, a regulacija se vrši prema vanjskoj temperaturi.

Toplinska energija koju je potrebno isporučiti razvodu grijanja definirana je izrazom (2):

$$Q_{H,dis,in} = Q_{H,gen,out} = Q_{H,dis,out} - Q_{H,dis,aux,rvd} + Q_{H,dis,ls} \quad (2)$$

gdje su:

- $Q_{H,dis,in}$ - toplinska energija na izlazu iz podsustava razvoda,
- $Q_{H,gen,out}$ - toplinska energija koju je potrebno isporučiti podsustavu razvoda,
- $Q_{H,dis,out}$ - toplinska energija na izlazu iz podsustava razvoda,
- $Q_{H,dis,aux,rvd}$ - iskoristivi toplinski gubici pomoćnih uređaja podsustava razvoda
- $Q_{H,dis,ls}$ - toplinski gubici svih dionica cjevovoda u promatranom periodu

Rezultati izračuna toplinske energije koju je potrebno isporučiti razvodu grijanja prikazani su tablicama 5 i 6.

Tablica 5 Izračun toplinske energije na izlazu iz sustava predaje - postojeće stanje

$Q_{dis, out} = Q_{em, in}$ (kWh)	4814,94
$Q_{dis, ls}$ (kWh)	488,57
$Q_{dis, aux, rvd}$ (kWh)	136,91
$Q_{dis, in}$ (kWh)	5166,60
η [-]	0,93

Tablica 6 Izračun toplinske energije na izlazu iz sustava predaje - novo stanje

$Q_{dis, out} = Q_{em, in}$ (kWh)	4587,30
$Q_{dis, ls}$ (kWh)	227,13
$Q_{dis, aux, rvd}$ (kWh)	7,97
$Q_{dis, in}$ (kWh)	4806,46
η [-]	0,95

Implementacijom navedenih mjere energija koju je potrebno dovesti podsustavu razvoda smanjena je za 360,14 kWh, a učinkovitost samog podsustava η porasla je sa

$Q_{H, dis, in}$

0,93 na 0,95. Izračuni sustava proizvodnje računati su prema HRN EN 15316-4-1:2008 Sustavi grijanja u zgradama dio 4-1: Sustavi za proizvodnju topline izgaranjem (kotlovi). Proračunava se ukupna vraćena i iskoristiva toplinska energija. kroz -sljedeće proračune:

- Proračun ukupne vraćene pomoćne energije radnom mediju u promatranom periodu za podsustav proizvodnje:

$$Q_{H, gen, aux, rvd} = \sum Q_{gnr, aux, rvd} \quad (\text{kWh}),$$

- Proračun ukupne iskoristive pomoćne energije koja se vraća u prostor u promatranom periodu za podsustav proizvodnje:

$$Q_{H, gen, aux, rbl} = \sum Q_{gnr, aux, rbl} \quad (\text{kWh}),$$

- Proračun ukupnih iskoristivih toplinskih gubitaka kroz ovojnice kotlova (u kotlovnici) koji se vraćaju u prostor u promatranom period za podsustav proizvodnje:

$$Q_{H, gen, ls, env, rbl} = \sum Q_{gnr, ks, env, rbl} \quad (\text{kWh}),$$

- Toplinska energija koju je potrebno gorivom isporučiti podsustavu proizvodnje

$$Q_{H, gen, in} = Q_{H, gen, out} - Q_{H, gen, aux, rvd} + Q_{H, gen, ls} \quad (\text{kWh}).$$

Rezultati proračuna prikazani su tablicama 7 i 8. U trećem reda treba uzeti u obzir da se: $Q_{HW, gen, out} = Q_{H, gen, out} + Q_{W, gen, out}$, a Q_W i Q_{HW} odnose se na sezonu grijanja.

Tablica 7. Izračun ukupne vraćene i iskoristive toplinske energije - postojeće stanje

$Q_{H, gen, out}$ (kWh)	5166,60
Q_W, gen, out (kWh)	383,04
$Q_{HW, gen, out}$ (kWh)	5549,64
$Q_{gen, aux, rvd}$ (kWh)	40,12
$Q_{gen, aux, rbl}$ (kWh)	13,37
$Q_{gen, ls}$ (kWh)	1741,98
$Q_{gen, ls, env, rbl}$ (kWh)	476,87
$W_{gen, aux}$ (kWh)	53,50
$Q_{gen, in}$ (kWh)	7251,50
η [-]	0,77

Tablica 8 Izračun ukupne vraćene i iskoristive toplinske energije - postojeće stanje

$Q_{H, gen, out}$ (kWh)	4806,46
Q_W, gen, out (kWh)	383,04
$Q_{HW, gen, out}$ (kWh)	5189,50
$Q_{gen, aux, rvd}$ (kWh)	37,60
$Q_{gen, aux, rbl}$ (kWh)	12,53
$Q_{gen, ls}$ (kWh)	-190,57
$Q_{gen, ls, env, rbl}$ (kWh)	45,30
$W_{gen, aux}$ (kWh)	50,13
$Q_{gen, in}$ (kWh)	4961,33
η [-]	1,05

Iz rezultata proračuna vidljiva je znatna razlika u učinkovitosti η samog kotla. Učinkovitost starog kotla iznosi 0,77, a novi kondenzacijski uređaj ima učinkovitost 1,05, svedeno da donju ogrjevnu moć. Sukladno tome potrebno je 360,14 kWh manje predati podsustavu razvoda, a razlika u potrebnoj toplinskoj energiji koju je potrebno isporučiti kotlu izgaranjem goriva manja je 2290,17 kWh. Razlika u smanjenju $Q_{H, \text{gen, out}}$ ostvarena je uslijed boljeg sustava regulacije temperature, a razlika u potrebnoj toplinskoj energiji iz goriva proizlazi iz značajnog poboljšanja učinkovitosti kotla.

4. Sustav pripreme potrošne tople vode

Proračun potrebne toplinske energije za pripremu potrošne tople vode (PTV) Q_W provodi se sukladno HRN EN 15316-3-1:2008 Sustavi grijanja u zgradama dio 3-1: Sustavi za pripremu potrošne tople vode, pokazatelji potreba prema izljevnom mjestu. Period proračuna je za sezonu i izvan sezone grijanja. Potrebna toplinska energija Q_W definirana je izrazom [1]:

$$Q_W = \frac{Q_{W,A,a}}{365} \cdot A_k \cdot d \quad (\text{kWh}) \quad (3)$$

gdje su:

- A_k – korisna površina zgrade (m^2),
- d – broj dana u promatranom periodu (dan),
- Q_W – toplinska energija potrebna za pripremu PTV-a u promatranom periodu (kWh)
- $Q_{W,A,a}$ – specifična toplinska energija potrebna za pripremu PTV-a ($\text{kWh}/\text{m}^2\text{a}$), $Q_{W,A,a} = 12,5$ kWh/m²a za zgrade s 3 stambene jedinice $Q_{W,A,a} = 16$ kWh/m² a za zgrade s više od 3 stambene jedinice.

Q_W iznosi 932,80 kWh i predstavlja količinu toplinske energije koju podsustav razvoda mora isporučiti izljevnim mjestima.

Proračun se vrši sukladno HRN EN 15316-3-2:2008 Sustavi grijanja u zgradama dio 3-2: Sustavi za pripremu potrošne tople vode, razvod. Toplinska energija koju je potrebno isporučiti sustavu razvoda potrošne tople vode definirana je izrazom (4). Rezultati izračuna potrebne energije za podsustav razvoda PTV-a prikazani su tablicom 9, a podaci su isti za postojeći i novi kotao. Proračun je obavljen prema izrazu:

$$Q_{W,dis,in} = Q_W - Q_{W,dis,aux,rvd} + Q_{W,dis,ls} \quad (4)$$

gdje su:

- $Q_{W,dis,aux,rvd}$ – vraćena pomoćna energija radnom mediju (kWh),
- $Q_{W,dis,ls}$ – ukupni toplinski gubici u podsustavu razvoda (kWh)

Tablica 9. Izračun potrebne energije koju je potrebno isporučiti podsustavu razvoda PTV-a za postojeće i novo stanje

$Q_{dis, out} = Q_{em, in}$ (kWh)	932,80
$Q_{dis, ls}$ (kWh)	50,74
$Q_{dis, aux, rvd}$ (kWh)	0,00
$Q_{dis, in}$ (kWh)	983,54
η [-]	0,95

Proračun podsustava proizvodnje vrši se prema HRN EN 15316-3-3:2008 Sustavi grijanja u zgradama dio 3-3: Sustavi za pripremu potrošne tople vode, zagrijavanje, a rezultati proračuna prikazani su u tablici 10 i 11. Toplinska energija koju je potrebno isporučiti podsustavu proizvodnje PTV-a definirana je izrazom:

$$Q_{W, gen, in} = Q_{W, gen, out} - Q_{W, gen, aux, rvd} + Q_{W, gen, ls} \quad (5)$$

gdje su:

$Q_{W, gen, out}$

- godišnja potrebna topl. energija podsustava razvoda PTV-a (kWh),

$Q_{W, gen, aux, rvd}$

- vraćena pomoćna energija radnom mediju (kWh),

$Q_{W, gen, ls}$

- ukupni toplinski gubici podsustava proizvodnje (kWh).

Tablica 10. Izračun energije koju je potrebno isporučiti podsustavu razvoda PTV-a - postojeće stanje

$Q_{gen, out} = Q_{dis, in}$ (kWh)	983,54
$Q_{gen, ls}$ (kWh)	2266,99
$Q_{st, ls}$ (kWh)	0,00
$Q_{p, ls}$ (kWh)	0,00
$W_{p, aux}$ (kWh)	0,00
$Q_{gen, aux, rvd}$ (kWh)	60,20
$Q_{gen, aux, rbl}$ (kWh)	20,07
$Q_{gen, ls, env, rbl}$ (kWh)	1071,14
$W_{gen, aux}$ (kWh)	80,27
$Q_{gen, in}$ (kWh)	3190,33
η [-]	0,31

Tablica 11. Izračun energije koju je potrebno isporučiti podsustavu razvoda PTV-a - novo stanje

$Q_{gen, out} = Q_{dis, in}$ (kWh)	983,54
$Q_{gen, ls}$ (kWh)	1706,06
$Q_{st, ls}$ (kWh)	0,00
$Q_{p, ls}$ (kWh)	0,00
$W_{p, aux}$ (kWh)	0,00
$Q_{gen, aux, rvd}$ (kWh)	60,15
$Q_{gen, aux, rbl}$ (kWh)	20,05
$Q_{gen, ls, env, rbl}$ (kWh)	874,06
$W_{gen, aux}$ (kWh)	80,20
$Q_{gen, in}$ (kWh)	2629,45
η [-]	0,37

Učinkovitost standardnog kotla u sustavu proizvodnje PTV-a iznosi 0,31 dok kod kondenzacijskog iznosi 0,37. Učinkovitost kotla u sustavu proizvodnje toplinske energije za PTV je niska zbog gubitaka kotla u stanju pripravnosti. Učinkovitost kotla bi bila veća kada bi sustav imao akumulacijski spremnik za PTV. Razlika nakon provedbe mjere

$Q_{W, gen, in}$

iznosi 560,88 kWh.

5. Proračun isporučene i primarne energije sustava

Za provedbu izračuna isporučene (E_{del}) i primarne energije (E_{prim}) sustav je podjeljen na tri osnovna dijela - predaju, razvod i proizvodnju. Rezultati proračuna prikazani su tablicom 12, pri čemu učinkovitosti pojedinih dijelova sustava iznosi:

- proizvodnja $\eta = 0,77$
- razvod $\eta = 0,93$
- predaja $\eta = 0,81$

Tablica 12. Isporučena i primarna energija sa standardnim kotlom

Ime sustava	Standardni kotao
E_{del} (kWh)	10758,49
$E_{del/m2}$ (kWh/m ²)	184,54
E_{del} dozvoljeno (kWh/m ²)	120,00
E_{prim} (kWh)	11686,50
$E_{prim/m2}$ (kWh/m ²)	200,45
E_{prim} dozvoljeno (kWh/m ²)	180,00

Implementacija mjere EnU zamjene kotla procijenjena je kao investicija od 10.000,00 kn. Nakon provedene mjere proračun isporučene i primarne energije vidljiv je u tablici 13., a učinkovitost pojedinih dijelova sustava iznosi:

- proizvodnja $\eta = 1,05$
- razvod $\eta = 0,95$
- predaja $\eta = 0,92$

Tablica 13. E_{del} i E_{prim} s kondenzacijskim kotlom i termoregulacijskim ventilima

Ime sustava	Kondenzacijski kotao
E_{del} (kWh)	7732,08
$E_{del/m2}$ (kWh/m ²)	132,63
E_{del} dozvoljeno (kWh/m ²)	120,00
E_{prim} (kWh)	8424,66
$E_{prim/m2}$ (kWh/m ²)	144,51
E_{prim} dozvoljeno (kWh/m ²)	180,00

Tablica 14 daje pregled rezultata provedbe mjere EnU. Može se zaključiti da nakon provedbe mjere proračunata ušteda za stvarne klimatske podatke i režim korištenja iznosi 28,13 % za isporučenu energiju i 27,91 % za primarnu energiju.

Tablica 14. E_{del} i E_{prim} prije i nakon obnove

	Q_{hnd} (kWh)	E_{del} (kWh)	E_{prim} (kWh)
Staro stanje	4362,65	10758,49	11686,50
Novo stanje	4362,65	7732,08	8424,66
Razlika (kWh)	0,00	3026,41	3261,84
Razlika (%)	0,00	28,13	27,91

Procijenjena investicija od 10000,00 kn u poboljšanje termo-tehničkog sustava rezultira godišnjom uštedom od 978,47 kn i jednostavnim povratnim periodom od 10 godina. Sukladno smjernicama HRN EN 15459:2008 [5] mjera je ekonomski opravdana. Detalji rezultata mjera kao pokazatelji energetske učinkovitosti prikazani su tablicom 15.

Tablica 15. Rezultati mjera zamjene postojećeg kotla s energetske učinkovitijim

Investicija (kn)	10000,00
Procijenjena ušteda (kn/god)	978,47
Procijenjena ušteda (kWh/god)	3026,41
JPP (god.)	10,22
Smanjenje emisija CO ₂ (tona/god)	0,67
Pokazatelj (kn/tCO ₂ god.)	14970,06
Pokazatelj (kn/kWh god.)	3,30

6. Zaključak

Proračun programom Thorium A+ pokazuje da je provedbom mjere modernizacije termo-tehničkog sustava na primjeru stana u višestambenoj zgradi u Zagrebu ostvarena ušteda od 28 % u isporučenoj energiji, što rezultira smanjenjem troška 978,47 kn/god. Jednostavni povratni period investicije je 10 godina. Kada bi se u izračunu perioda povrata investicije uzelo u obzir promjenu vrijednosti financijskih sredstava kroz to vrijeme (prema predviđenoj kamatnoj stopi) period bi bio duži, ali u slučaju kada bi zamjena kotla bila subvencionirana period povrata bi bio znatno niži. Iz rezultata proračuna možemo zaključiti da je provedba ove mjere svakako opravdana.

7. Literatura

- [1] Dović, Damir; Horvat, Ivan; Rodić, Alan; Soldo, Vladimir; Švaić, Srećko. Algoritam za određivanje energijskih zahtjeva i učinkovitosti termotehničkih sustava u zgradama – Sustavi grijanja prostora i pripreme potrošne tople vode, Sveučilište u Zagrebu Fakultet strojarstva i brodogradnje, Zagreb, 2017.
- [2] HRN EN 15316:2008. - Sustavi grijanja u zgradama
- [3] Pravilnik o energetskom pregledu zgrade i certificiranju zgrada, Narodne novine, 48(2014)
- [4] Vidaković, Držislav; Jurić, Aleksandar; Glavaš, Hrvoje. Energetska efikasnost fasada *Proceedings of technical and scientific conference with international participation SFERA 2015 Design and technologies of architectural openings* / Stanković, Milenko; Mernić, Naida; Novaković, Nevena; Mišić, Martina (ur.). Mostar : Marketinška i izdavačka agencija Sfera u Mostaru i Arhitektonsko-građevinsko-geodetski fakultet Univerziteta u Banja Luci, 12. - 13.11.2015. s. 105-110.
- [5] HRN EN 15459:2008 Energetske značajke zgrade - Postupak ekonomske ocjene energijskih sustava u zgradama